

Uitgangspunten advies cie van Leuven

Gouke J. Bonsel 28-2-2020

1. Intro

De minister heeft een cie van experts, Expertteam (ExpT), opdracht gegeven om oplossingen aan te reiken die in het proces van scheiding kunnen helpen, indien contactverlies (CV) van 1 (soms 2) ouders met het kind aanwezig is (of, wellicht al eerder, als CV dreigt).

2. Termen

Contactverlies is de voorkeursterm waarmee contactverlies wordt bedoeld zonder face-to-face ontmoetingen, of real time digitale interactie, met een duur van tenminste een jaar. CV kan je dus pas na enige tijd, terugkijkend, vaststellen. In de omschrijving wordt iedere verwijzing naar mechanismen en beïnvloedende factoren. Het is niet behulpzaam om bij CV over schuld of oorzaak in persoonlijke zin te spreken, hoewel dat vaak wel de mindset van 1 of meer van de slachtoffers is.

De term ouderverstoting voor dit fenomeen wordt (dus) vermeden: de dynamiek verschilt per casus, en de aanpak of preventie heeft ook geen baat bij deze framing. Een uitzondering misschien daargelaten wordt CV ongewenst geacht. De triade ouders-kind (je spreekt ook over triade als meer dan 1 kind betroffen is) wordt dus gezien als primaire slachtoffer. CV is vaak ontwrichtend en belemmert de ontwikkeling van het kind, en doorgaans die van 1 van de ouders, en meestal ook de relaties met de bredere kring van familie, vrienden en omwonenden. In de huidige context wordt gezien het doel van de minister geen aandacht besteed aan de problematiek op lange termijn.

3. De vraag van minister aan ExpT

Casus met CV zijn niet alleen in directe persoonlijke zin schadelijk voor de slachtoffers; er is vrijwel altijd ook sprake van grote materiele belangen, en van grote maatschappelijke investeringen in de vorm van medische zorg, juridische zorg, en maatschappelijke zorg (huisvesting, onderwijs, etc.). De indirecte schade volgt uit het beslag dat het CV probleem op het voormalige gezin legt; zo kan een ouder door CV zich gedwongen voelen voor hem/haar nadelige stappen te zetten wat betreft wonen, werken, relaties. De verwachting van de minister, maar ook eerder geraadpleegde personen/experts is dat veranderingen in de hulpverlening - breed gedacht-, maar ook in het gedrag van de slachtoffers zelf, deze directe en indirecte schade kunnen verminderen. Het in kaart brengen daarvan is de vraag van de minister aan het ExpT

4. Aanpak

Over de aanpak door het ExpT is behalve het tijdspad niet veel vastgelegd, ook niet qua proces. Wel dat er voor oplossingen ook out-of-the-box worden gedacht. Dat wil in de eerste plaats zeggen dat niet alleen de opvattingen van het ExpT worden gevraagd, maar ook die van ervaringsdeskundigen waaronder slachtoffers worden verstaan. In de tweede plaats wil dat zeggen dat de inzet van professionals naar vorm/inhoud kan/mag veranderen, naar de inhoud maar ook naar de bevoegdheden (qua onderwerp en qua sanctionering). Breder inzetbare professionals vermijden heen-en weer verwijzen, dubbele verhalen, dubbele interpretaties. Maar ook moeten nieuwe zorgprogramma's worden overwogen waar parallelle ouderbegeleiding een voorbeeld van is. En nadrukkelijk moet vergroting van de verantwoordelijkheid van ouders zelf worden overwogen, in termen van rechten maar vooral ook plichten inclusief participatie in 'omgangsscholing' en sancties bij niet naleving. Minder afwentelen. De scheiding los je niet op, de restschade kan wel worden verminderd.

5. Ervaringsdeskundigheid benutten

De minister gaf het ExptT opdracht voor oplossingsrichtingen en concrete oplossingen ook ervaringsdeskundigheid systematisch in te zetten. Het gaat daarbij om deskundigheid van slachtoffers, niet van deskundigen (daarvoor is het ExpT). Dat is door het ExpT als volgt vertaald.

Met behulp van een professioneel bureau wordt een groep van ervaringsdeskundigen (alle 3 de partijen uit de triade) uitgenodigd iets over hun situatie te vertellen en dan oplossingen aan te reiken. Vanuit hun eigen ervaring, en niet vanuit een politieke positie. Uit deze raadpleging moet het ExpT zinvolle opties distilleren, in aanvulling op de eigen suggesties. Belangengroepen zijn niet - als zodanig - uitgenodigd.

6. Vorm van de deskundighedsraadpleging, de opdracht van ExpT aan Triqs

De wens was een combinatie van vragenlijst onderzoek, met relatief veel open vragen, in combinatie met een focusgroep benadering. Daarmee moest dicht bij de eigen ervaringen worden gekomen. Het bureau dat hier uitvoering aan geeft is Triqs, dat een zo wetenschappelijk mogelijke benadering wenst - ook ivm de waardengeladenheid - binnen de verstrekte kaders (waar tijdsas en geld een belangrijke begrenzing zijn).

De relaties zijn helder: de minister geeft met een opdrachtbrief opdracht aan ExpT, het ExpT werft een bureau en stelt de onderwerpen vast, de idee, de steekproef, en daarnaast ook in grote lijnen de vorm. Het ExpT bewaakt de opdracht aan Triqs vast.

7. De rol van Triqs

Triqs brengt - voor de enquête - specifieke expertise in rond de manier waarop dergelijke sensitieve onderwerpen gevraagd moeten worden, Triqs programmeert digitale enqueteringstools, en rapporteert met specifieke formats. Triqs bewerkt dus de suggesties van het ExptT. Voor de finale enquête is het ExpT eindverantwoordelijk (uitgangspunten, onderwerpen, respondenten, rapportage en communicatie na afloop). Triqs voor alle technische zaken. Zo heeft Triqs aangegeven dat de vragenlijst voor de ouders niet dezelfde kan zijn als die voor de kinderen, maar die voor de ouders (degene met en de gene zonder contactverlies) kan wel worden gecombineerd; daarom zijn er 2 vragenlijsten ontworpen. Zo heeft Triqs ook aangegeven dat de kwestie van CV bij kinderen <4 jaar enigszins afwijkt. En de respondentensteekproef moet door het ExpT of het ministerie worden verantwoord qua omvang en selectie, want deze is voor Triqs een vooraf gegeven.

Triqs ontwerpt - voor de focusgroepen - een toepasselijk proces en stelt in overleg met ExpT documenten op ('scenario's', circa 6), die in die focusgroepen aan de orde komen (1 of 2 per groep). Het ExpT is verantwoordelijk voor de uitnodiging en evt. selectie.

Na verslaglegging van alles volgt een conclusie/aanbevelingen document, waarbij het ExpT met Triqs de implicaties voor de minister-vraag aangeeft.

8. Interacties van partijen

De minister kan de opdracht aan het het ExpT aanpassen binnen redelijke grenzen, en hetzelfde kan ExpT doen met Triqs, waarbij wel de tijdskosten moeten worden gecoverd, met name de overleg en veranderingskosten.

Wat niet kan is het volgende. Verandering van globale inhoud, procedure, respondenten of rapportage is kan nooit resulteren uit interactie van Triqs met hetzij respondenten ('slachtoffers') of externe stakeholders (typo's daargelaten). Direct contact moet worden vermeden tot na de rapportage.

Mocht een slachtoffer als respondent van de enquête een verrekend bezwaar tegen een vraag/enkele vragen hebben dat wordt dat evt. bij de vragenlijst verantwoording meegenomen. Alleen in zoverre betrekking hebbend op de eigen ervaring. Mocht de beantwoording als geheel zeer afwijkend zijn, dan wordt deze respons niet meegenomen, wel genoemd. Vergelijkbare regels gelden de focusgroep thema's en de rapportages, conclusies aanbevelingen.

Mocht een stakeholder om wat voor reden kennis krijgen van de vragenlijst of de focusgroepinfo, dan kan deze zich evt. melden bij het ExpT en met hen in discussie. Het is aan het ExpT om eventueel veranderingen voor te stellen of te suggereren, altijd namens het ExpT, en alleen voor zaken die het ExpT aangaan. Ook hieraan zit een prijskaartje. Nu de vragenlijst zo compact en op elkaar afgestemd is, is elke verandering niet klein. Het is goed voorstelbaar dat er zodra er iets ligt allerlei uitbreidingen ook door het ExpT gewenst worden. Niet een zaak van nu.

We moeten gezien de huidige situatie allerlei verzoeken tot interactie verwachten, waarbij belangengroepen manipulatie niet schuwen. Deze interacties ontstaan ook als materialen en procesinfo ter beschikking van derden worden gesteld.

Los van de politieke ongewenstheid van 2 of meer onafhankelijke interactielijnen, is elke vorm van alleen al je op de hoog te stellen van suggesties tijdrovend: begrensde financiën en tijd staan dus ook die interactie in de weg, maar niet in de eerste plaats! Als er tijd voor discussie is zal die tussen ExpT en Triqs moeten zijn over de primaire resultaten.

9. Conclusies

In het proces van de totstandkoming van het advies van het ExpT speelt Triqs primair een uitvoerende rol, via een dialoog met exclusief deze cie. Triqs gaat tot en met de afsluiting van rapportage en advies niet met stakeholders een discussie aan, ook niet op papier of telefonisch.

Als respondenten een mening over de vragenlijst zelf hebben is dat een onderzoeksresultaat, dat, mits de opmerkingen vallen binnen het mandaat dat Triqs had van de ExpT, zullen worden vermeld.

Een en ander houdt ook in dat Triqs niet reageert op enige communicatie-uitnodiging, en dat het ExpT ook niet respondenten of stakeholders verwijst naar Triqs gedurende de opdracht.
